

Gør Det Selv

SVÆRHEDSGRAD:

Som altid bliver tingene lettest, når man planlægger grundigt og tegner detaljer op, før man griber værktøjet.

TIDSFORBRUG:

2-4 dage plus tørretilid

PRIS:

Cirka 2000 kroner for alle elementerne med farve

PLANKEVÆRKET
holder sammen på
hjørnet og giver en
lille skjult lagerplads.

ARBEJDSBORDET
letter mange små
opgaver og rummer
de små redskaber.

KOMPOSTBEHOLDEREN
holder sammen med
kværnen haveaffaldet
nede og giver kompost.

Byg en base til havearbejdet

Et kort plankeværk, et lille arbejdsbord og en kompostbeholder – så lidt skal der til for at forvandle havens faste rodebutik til et praktisk hjørne, der både pynter og letter mange af havens opgaver.

[før]

Bunken af løse grene i hjørnet af haven voksede nærmest af sig selv og tiltrak et rod af redskaber, haveslanger og trillebøre.

De fleste haver har en skammekrog. Sådan et rodehjørne, hvor alt fra gamle urtepotter og poser med beriget spagnum til trillebøren og haveaffaldet ligesom vokser frem af sig selv. Følg her, hvordan du med enkle midler forvandler havens grimme krog til et

pænt og praktisk hjørne, der kan lokke dig ud for at holde styr på alt det løse og orden i haven:

En kompostbeholder samler med hjælp fra en kværn grene, græs og blade. Et lille bord holder styr på tomme pletter og småredskaber og letter mange mindre

opgaver i haven. Nogle meter plankeværk skjuler trillebøren, holder sammen på hjørnet og giver plads til en vandhane, hvor du har brug for den.

Arbejdet er enkelt og kræver hverken en stor værktøjskasse eller viden – og du kan nemt vælge elementer til og fra.

DET HAR VI BRUGT

45 x 95 mm reglar af fyr/gran:

- I alt cirka 20 m til skelettet (A)

22 x 145 mm høvlet fyr/gran

- I alt cirka 60 m til inderste lag og taget (B)

22 x 45 mm høvlet fyr/gran:

- I alt cirka 44 m til listedækning (C)

Desuden:

- 3 indstøbte stolpesko til 45 mm stolper
- 6 stk. 10 x 60 mm varmgalv. bræddebolte
- 12 vinkelbeslag m. beslagskruer
- Rustfri træskruer, selvskærende, 4 x 35 mm og 4 x 55 mm
- Galvaniserede søm, 4 x 100 mm
- Grundingsolie (eventuelt)
- Svenskrød træbeskyttelse/Falu rödfärg

Fritstående plankeværk

En kort væg indleder projektet med at omdanne havens skammekrog til et praktisk hjørne.

Plankeværket – eller mere præcist nogle få meter fritstående plankeværk, for det lukker ikke andet end udsigten til naboens skur ude – holder bare sammen på hjørnet og giver dig et diskret sted at stille trillebøren. Her bygges det på et skelet af billige reglar på tre færdigstøbte fundamenter. Samlingerne mellem de brede lodrette planker dækkes af smalle lister, og det hele beskyttes mod regnen af nogle skråtlagte planker foroven.

En god bund

1 Mulden graves af i et spadestiks dybde i hele området, så du fx kan fylde skæver på og slippe for bøvlet med at slå græs inde omkring plankeværket og arbejdsbordet. Du kan også lægge fliser, men det er et meget større arbejde.

2 Placeringen og højden på hegnet lægges fast. Det nemmeste er, hvis du kan få højden til at gå op med længden på dine brædder. I haven er du ofte nødt til at rette placeringen til efter træerne – ikke kun stammer og grene, men også rødderne!

3 De tre fundamentblokke graves ned. Er grunden fugtig, kan det være nødvendigt at komme ned i frostfri dybde, men plankeværket kan godt tåle en smule forskydninger i strenge vintre, så normalt handler det mest om at få styrke nok.

En solid ramme

1 Fundamentblokkene rettes til, så de står helt på linje og omtrent i samme højde. De sidste millimeter i højden kan du justere, når stolperne skrues fast, så der er grænser for, hvor meget du behøver at slå med de tunge blokke.

2 Stolperne kappes af i den rette højde med snit på 30 grader, så den skrå afdækning får sit fald.

TIPS: Det er en god idé at skære den modsatte ende ren med et vinkelret snit, inden du kapper stolpen i længden.

Bruger du maskinbolte, må du holde imod, når møtrikken strammes.

3 Stolperne skrues fast på deres fundamenter med gennemgående bolte. Få hjælp til at holde stolpen lodret, mens du borer for med et 10 mm træbor. Stolpen stilles imens på et par led i tomme-stokken, så den løftes fri af regnvandet.

4 Vinkeljernene til de vandrette bjælker i skelettet skrues fast med beslagskruer. I den lodrette flig sætter du skruer helt ind til knækket, på den vandrette flig dropper du de yderste huller for ikke at flække bjælken i enden.

5 Bjælkerne saves til og skrues fast i vinkelbeslagene. Ved først at skære nu tager du højde for, at fundamenterne let ender en smule ved siden af det planlagte sted – bare bjælkerne i hver enkelt sektion er lige lange, bliver vinklerne stadig rette.

6 Står plankeværket udsat for blæst, styrkes det ekstra med vinkelbeslag på oversiden af samlingerne og eventuelt skræstivere. Her op ad naboens hegn og skur er der tilstrækkelig styrke til den korte flade i de valgte stolpesko.

VÆRKTØJ

En kraftig baggestrop er god til at spænde stolperne tæt sammen, mens de skrues fast i beslagene. Er du alene om arbejdet, vil du ofte også have glæde af at samle tingene med spændetvinger, inden du skruer.

7 Det smalle tag bygges af samme type brædder som plankeværket, 22 x 145 mm, med to i bredden. Hvis de ikke rækker i hele længden, kan du skære dem, så de mødes midt på midterstolpen og når 10 cm ud over stolperne i begge ender.

En stump liste (22 x 45 mm) skrues i hver ende på taget som "vindskede".

8 Først gøres afdækningsbrædderne fast i stolpernes top med 4 x 55 mm rustfri skruer, derefter styrkes de nedefra med fire brædestumper. Her bruges 4 x 35 mm skruer. En "vindskede" i enderne holder de to brædder ekstra sammen.

Brædder og lister

Plankeværket beklædes i to lag med brede brædder inderst og smalle lister yderst – det kaldes listedækning. Det smarte ved den klassiske byggeteknik er, at træet kan arbejde meget i bredden med stigende og faldende fugtighed, uden at det er et problem: De åbne sprækker mellem brædderne i inderste lag vil variere i størrelse, men dækkes stadig af listerne.

For at det kan virke, må listerne ikke gøres fast i brædderne, de skal sømmes eller skrues direkte i skelettet.

På grund af den skrå afdækning må listerne skæres en smule kortere end brædderne, ellers rager de nedenfor – taget er jo lavere, hvor de stødes op.

1 Brædder og lister skæres til med et skråt snit – listerne en lille centimeter kortere end brædderne. Det skrå snit i bunden betyder, at regnvand vil dryppe bedre af. Kap/geringssaven er ideel til arbejdet; den stilles på 15 grader.

2 Brædderne skrues fast på skelettet med 4 x 55 mm skruer med lidt afstand imellem brædderne. Igen kan du bruge nogle led på tommestokken som afstandsklod. Prøv at få det til at passe, så det yderste bræt ikke skal deles på langs.

3 Enderne lukkes af med et ekstra bræt, som får plankeværket til at virke kraftigt og mere helstøbt. For at få det til at ligge tæt op ad stolpens yderside må du stemme ud til beslaget i fundamentet.

4 Plankeværket er nu færdigt, hvis du vil have det til at give så meget læ for vinden som muligt. Er det vigtigere at få plankeværket til at se tæt ud, og er der i forvejen læ i hjørnet af haven, så kan du som i haven her sætte lister over sprækkerne.

5 Plankeværket grundes og males nu første gang – også selv om du vil følge op med et lag tynde lister. Når træet trækker sig sammen i sommerens tørre luft, vil der ellers dukke umalede striber op bag listerne, så det er en god investering!

FAGUDTRYK

Drypkanten forlænger livet.

Har brædderne i et plankeværk en vinkelret kant i bunden, føres regnvandet ind på undersiden af brættet og bliver hængende, så endetræet har alle chancer for at suge det til sig – og så trives råd og mug. Skråt snit gør, at vandet samles og drypper af.

MATERIALER

Falu Rödfärg er et registreret varemærke på den klassiske svenske slammaling med lim, linolie – og så farvestof fra Falu-minen. Den fortyndes med vand og regnes som en holdbar og miljøvenlig løsning.

Skal det være rigtig fint, skærer du som her listerne skråt af foroven, så de ligger tæt til taget.

6 De smalle lister sømmes fast over samlingerne med 4 x 100 mm galvaniserede søm. I hver samling sættes kun et enkelt søm, der ikke må tage fat i brædderne bagved – lister og brædder skal bevæge sig uafhængigt af hinanden.

7 Plankeværket males igen. Vil du forkæle træet, giver du det først en oliegrunder. Olien trænger ned og beskytter træet mod indtrængende vand og imprægnerer mod råd og svamp, mens malingen også beskytter mod sollyset.

Kompostbeholder

Den enkle kompostbeholder samles, før benene bankes ned i jorden.

Når haveaffaldet ligger i en tilfældig bunke på jorden, er det værdiløst rod. Men når du samler det i en præsentabel beholder og hakker alle lidt tykkere grene i små stykker, får du en kompostbunke, der på smukkeste vis omdanner affaldet til værdifuld kompost.

Her bygger du den mest uformelle og stadig pæne beholder til komposten, man kan tænke sig: Fire hjørnestolper banket ned i jorden, beklædt med et vandret tremmeværk. Alt udført af uimprægneret gran for ikke at forstyrre komposteringsprocessen – beholderen vil normalt holde 8-10 år.

DET HAR VI BRUGT

45 x 45 mm høvlet fyr/gran:

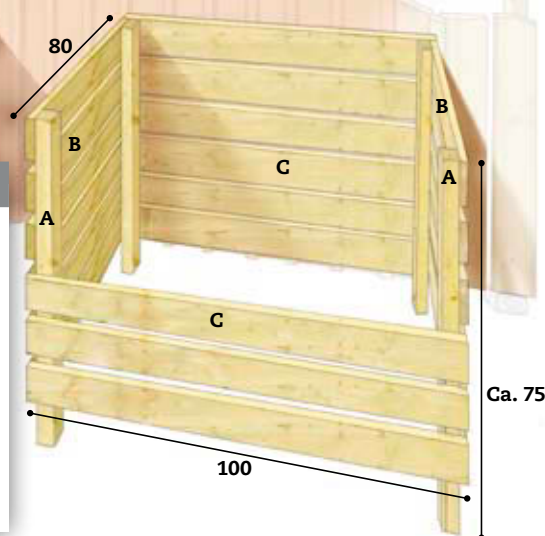
- 4 hjørnestolper (A) a 100 cm

22 x 95 mm høvlet fyr/gran:

- 12 tremmer (B) a 80 cm til siderne
- 9 tremmer (C) a 100 cm til front og bagside

Desuden:

- Rustfri træskruer, 4 x 50 mm
- Svenskrød træbeskyttelse/Falu Rödfärg

Kompostbeholder

1 De fire hjørnestolper spidses til i den ene ende med økse eller sav. Selv om du af hensyn til komposteringen ikke bør bruge trykimprægneret træ eller give træet kemikalier mod mug og råd, er det en god idé at stille spidsen i linolie en nat.

2 Brædderne skæres til og skrues på hjørnestolperne. I første omgang skrues de to sider sammen, derefter samler du beholderen med brædderne på for- og bagside, her lader du brædderne gå ud over endetræet på siderne.

3 Kompostbeholderen bankes ned i jorden med en tung hammer. Med en træklods lagt imellem for at beskytte træet slår du på hver af hjørnestolperne, så beholderen ikke vrides skæv undervejs. Den færdige beholder males.

En fast hane til vandslangen

Bor, til spidsen bryder igennem, bor så fra bagsiden, så bliver hullet pænere.

Vand er alfa og omega ved arbejdet i haven, og løsningen her er den enkleste tænkelige: Karin borer et hul i plankeværket og skruer en vandhane op i det, så tilløbet rager ud på bagsiden.

Når frosten forlader haven, kobler hun den almindelige haveslange på studsens på bagsiden, når hun vil arbejde ved bordet. Hvor kompliceret anlægget er, kommer an på de fittings og koblinger, du finder. Det letteste er at bruge moderne snapkoblinger, som lukker godt og tæt – men husk nu alligevel at lukke for vandet henne ved den rigtige hane, når du ikke bruger hanen.

Fast grus at stå på

Belægningen i det praktiske hjørne kan ikke blive nemmere: Det er små granitskærver i et 10-12 centimeter tykt lag. De er tørre og faste at stå på, og de vil i en årrække holde stedet rimeligt fri af ukrudt, især hvis de ligger på en egnet fiberdug.

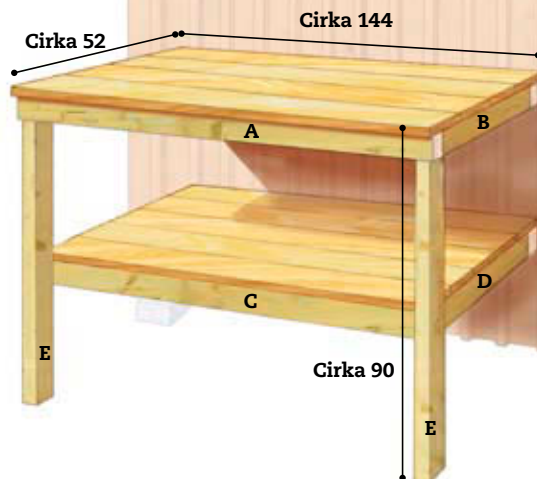
Arbejdsbord

Bordet skrues op på plankeværket og hviler foran på bare to ben.

Det lille arbejdsbord er så enkelt, at det ikke kan stå alene – bordpladen og hylde har kun et par støtteben foran, mens de i bagkanten er skruet fast på plankeværket.

Bordpladen samles af brædder med not og fer, hvor feren skæres af yderste bræt. Du kan i stedet vælge at bruge brædder med glatte kanter – så løber vandet bedre af, men fladen bliver også mere ujævn.

Da benene kommer til at stå rimeligt tørt på de drænende skæver, kan du fint skære dem af uimprægneret træ ligesom resten af tingene i hjørnet.

DET HAR VI BRUGT

45 x 70 mm gran/fyr til skelet:

- 2 langsider (A) a 140 cm til bordplade
- 3 kortsider (B) a 41 cm til bordplade
- 2 langsider (C) a 131 cm til hylde
- 3 kortsider (D) a 36,5 cm til hylde
- 2 ben (E) a cirka 90 cm

22 x 95 mm panelbrædder:

- 12 stk. til bordplade og hylde

Desuden:

- Rustfri skruer, 4 x 50 mm og 6 x 100 mm
- 4 varmgalv. træbolte, 6 x 75 mm

Arbejdsbord

1 Rammen til bordpladen skrues sammen med 6 x 100 mm rustfri skruer. De sidder meget yderligt i listen, så du borer hul til dem med et 6 mm bor i den liste, skruen sidder først i, og med et 3 mm bor i endetræet bagved.

2 Højden på bordpladen finder du ved at spænde rammen op på et par midlertidige ben med spændetvinger. Når først rammen er skruet op, fanger bordet, så at sige, så husk at tage højde for, om belægningen er oppe i den endelige højde.

Træboltens kantede hals holder boltten fast, mens du drejer møtrikken til på bagsiden.

Benene kortes af, når rammen er skruet fast.

3 Rammen skrues fast i plankeværket og på sine rigtige ben foran. Fastgørelsen i væggen sker med 6 x 75 mm brædebolte med en møtrik på bagsiden. Rammer du ved forboringen skelettet, bruger du i stedet en fransk skrue.

TIPS

Runde former på overgangen mellem græsplæne og stenbelægning kan være pænt, og så er det lettere at holde, når græsset skal klippes.

MATERIALER

Selvskærende skruer sparer masser af tid. Både rustfri og overfladebehandlede træskruer kan du få med børende spids og fræseribber under hovedet, så du kan skrue dem i og forsænke dem uden forboring. Det kan koste en smule ekstra, men sparer rigtig meget tid.

4 Brædderne til bordplade og hylde grundes og males, når de er skåret til – men før de samles til plader. Hensigten er den samme, som da inderste lag på plankeværket blev malet for sig selv først: at undgå nøgne striber, når træet arbejder.

5 De malede brædder skrues op med 4 x 50 mm rustfri skruer, så de danner bordplade og hylde. Noten fjernes på forkanten, og kanterne rettes af hele vejen rundt, så de ikke er for sårbare. Så er bordet også klar til at blive grundet og malet.

Bakke til potter og andet småt

Et lille ekstraprojekt, nu du alligevel er i det praktiske hjørne, er en solid bakke, som du kan arbejde ved og flytte tingene rundt i haven med.

Bakken bygges af 12 mm støbekrydsfiner, som med sin mørke plastoverflade fint kan tåle at få hældt den fugtige jord ud over sig. Bakkens tre kanter skæres af samme plade, og håndtagene er tov stukket gennem et par huller.

Sider og bund samles med pu-lim til udebrug og 4 x 30 mm skruer.

Størrelsen på 50 x 140 cm er pænt stort – faktisk hele bordets dybde og så bredt, som de fleste vel kan række over, men netop derfor fungerer bakken også som en god arbejdsplads.

Når sider og bund er samlet, stikkes snoren til håndtagene ind gennem to huller og sikres med en knude. De sættes lidt tættere på forkanten, hvor det er rarest at have vægten.

Kanterne på krydsfineren skal beskyttes mod fugt. Igen er det en god idé at give grundolie, inden du slutter af med ydermalingen.

Færdigt arbejde – arbejdet venter

En rest fra plankeværket er sat op som hylde, beslag og kroge sætter system i håndværktøjet, og havens besværlige hjørne er blevet et godt og kønt midtpunkt i havearbejdet.